

**TALABALARNING TADQIQOTCHILIK KO'NIKMALARINI
RIVOJLANTIRISHDA MOBIL TEXNOLOGIYALARNI AHAMIYATI****Abdullayev Baxriddin Tojaliyevich***FarDU harbiy talim fakulteti,**Maxsus tayyorgarlik sikli katta o'qituvchisi.***Shermamatov Samandar Mirzoxid o'g'li***FarDU harbiy talim fakulteti***Maxmudov Xurshidbek Qaxramon o'g'li***1-bosqich 25/175 gurux kursantlari.*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada o'quvchilarning tadqiqot ko'nikmalarini rivojlantirishda mobil texnologiyalarning ahamiyati ko'rib chiqiladi. Ma'lumotlarga kirish, tadqiqot o'tkazish va ma'lumotlarni almashish uchun mobil qurilmalardan foydalanishning afzalliklarini tavsiflaydi. O'quv jarayonida mobil texnologiyalardan foydalanishning turli yo'llari ko'rib chiqiladi, masalan, ma'lumotlarni to'plash, so'rovnomalar yaratish va natijalarni tahlil qilish uchun mobil ilovalardan foydalanish. Mobil texnologiyalarning talabalarning tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirishga ijobiy ta'sirini tasdiqlovchi tadqiqotlar natijalari ham tahlil qilingan.*

Kalit so'zlar: *mobil texnologiyalar, tadqiqot qobiliyatlari, talabalar, axborot, ma'lumotlar almashinuvi, ilovalar.*

Mobil ta'lim deganda biz mobil texnologiyalardan foydalangan holda o'quv vazifalari majmuasini hal qilishni tushunamiz. Shu bilan birga mobil ta'limni masofadan o'qitish bilan bir qatorda elektron ta'limning kichik turi ham deyish mumkin. Mobil ta'lim talabalar tomonidan maxsus tashkil etilgan o'quv materiallarini o'zlashtirishni ta'minlaydi, ularga kirish mobil texnologiyalar va qurilmalar yordamida amalga oshiriladi. Ushbu yondashuv quyidagi ta'riflarda o'z aksini topadi: - "mobil ta'lim: talabaning joylashuvi o'zgarishi bilan cheklanmagan holda mobil qurilmalardan foydalangan holda tashkil etiladigan elektron ta'lim";

- "mobil ta'lim - fanlararo va modulli yondashuvlarning pedagogik asosidagi maxsus dasturlardan foydalangan holda vaqt va makonga bog'liq bo'lmagan mobil qurilmalardan foydalangan holda tashkil etiladigan elektron ta'lim";

- "mobil ta'lim bu mobil kompyuter qurilmalari va simsiz aloqadan foydalanishga asoslangan o'quv jarayonini tashkil etish shakli";

- "mobil ta'lim - bu o'qitish va o'rganish doirasini engillashtirish, qo'llab-quvvatlash, kengaytirish uchun simsiz va mobil aloqa bilan birgalikda oddiy qo'l asboblardan foydalanish". Mobil texnologiyalarning didaktik imkoniyatlarini hisobga olgan holda, terminologiyadan foydalanish chegaralarini aniqlash kerak. Keng ma'noda mobil texnologiyalar bu global tarmoqqa kirishni ta'minlaydigan mobil qurilmalar va simsiz aloqalardan foydalanishga asoslangan texnologiyalar tizimi demakdir. Mobil ta'lim usullari tizimi deganda biz turli didaktik muammolarni echish nuqtai nazaridan bir-birini to'ldiradigan

va yagona texnologik asosga ega bo'lgan mobil va bulutli texnologiyalarni o'rgatish metodikasining majmuini tushunamiz.

Tizimni qurish uchun o'qitishning individual usullarini bir-biriga bog'laydigan tamoyillarni ajratib ko'rsatish kerak. - mobil texnologiyalarga asoslangan usullardan tizimli va muntazam foydalanish; - turli didaktik muammolarni hal qilish uchun o'qitish metodlaridan foydalanish nuqtai nazaridan yaxlitlik;

- axborotni saqlash va moslashtirish uchun formatlarning birligi;

- o'rnatish qobiliyati - metodlar tizimining mavzu mazmuni, tematik rejalashtirish va boshqa o'qitish usullari bilan organik ravishda birlashish qobiliyati;

- instrumental mustaqillik - usullar tizimining ma'lum dasturiy ta'minotdan mustaqilligi;

- o'zaro faoliyat platforma - mobil texnologiyalar asosida o'qitish usullari tizimining dasturiy ta'minot va apparat vositalarining turli xil versiyalari bilan birlashtirilishi qobiliyati. Shunday qilib, zamonaviy axborot texnologiya vositalaridan samarali foydalanish uchun o'qituvchidan sezilarli mehnat talab qilmaydigan, har qanday zamonaviy mobil qurilmalarda etarlicha sodda va qulay bo'lgan materiallarni taqdim etish usulini ishlab chiqish kerak. Mobil qurilmalarning xususiyatlaridan biri ularning turli tarkiblarni (rasmlar, animatsiya, video va audio fayllar, matn, 3D tasvirlar va boshqalarni ko'paytirish qobiliyatidir), kurs materialini taqdim etish yo'llarini takomillashtirish imkonini beradi. Mobil qurilmalar o'qituvchining ta'lim mazmunini, uni joylashtirish va tarqatishni taqdim etishi uchun yangi imkoniyatlar yaratadi. "Mobil ta'lim mobile learning (m-learning) o'qitishning shaxsiy raqamli yordamchilari, mobil telefonlar, noutbuklar va planshetlar kabi mobil va ko'chma AT-qurilmalardan foydalanishni anglatadi".Raqamli texnologiyalarning paydo bo'lishi axborot telekommunikatsion sohada tub o'zgarishlarga olib keldi. An'anaviy tovushli aloqa xizmatlari - internet, ma'lumotlarni uzatish, mobil aloqa kabi interaktiv xizmatlar bilan o'rin almashmoqda. Mobil aloqa vositalari yordamida tashkil etiladigan interaktiv metodlar tavsifi Mobile Learning - Mobil o'qish va o'qitish. Apparat va dasturiy ta'minot yutuqlari mobile "smart phones" makonini yaratishdagi vositalarni yaratilishiga turtki bo'ldi. Bugungi kunda internet tarmog'iga ulangan va hisoblash imkoniyatlarga ega mobil qurilmalar hattoki zamonaviy kompyuterlarga nisbatan ancha ommalashib ketdi. Shu bilan birga, quyida keltirilgan ta'riflar mobil ta'limni noto'g'ri talqin qilishga olib keladi:

- mobil ta'lim - bu odamga doimiy ravishda tegishli bo'lgan, ishonchli aloqaga ega va cho'ntak yoki sumkada joylashgan ixcham raqamli ko'chma qurilma orqali odamlardan ma'lumotni ishlatish, o'zaro ta'sirlashish yoki yaratishda samaraliroq bo'lishiga imkon beradigan har qanday faoliyat;

- mobil ta'lim - bu yagona yoki barqaror bo'lgan texnik vositalar ko'chma yoki qo'lda ishlatiladigan qurilmaga aylantirilgan har qanday ta'lim xizmati. Fikrimizcha, ushbu holatlarda, muayyan ta'lim muammolarini hal qilishda ishlatiladigan mobil ta'lim usullari haqida gapirishimiz kerak. Shu bilan birga, ta'lim jarayonida u yoki bu mobil texnologiyalardan foydalanish o'z-o'zidan tashkil etilmaydi. B.E. Starichenkoning ta'kidlashicha, o'qitishda u yoki boshqa AKT vositalaridan foydalanish to'g'risida qaror qabul qilishda o'qituvchi quyidagi tamoyillarga amal qilishi kerak:

-AKTdan foydalanish ta'lim jarayonining har qanday jabhasida sezilarli yaxshilanishni ta'minlashi kerak: o'qitishning o'rnatilgan tizini tufayli, didaktikaga yangiliklarni, agar ular mavjud amaliyot masalalarini hal qilishda an'anaviy yondashuvlarga nisbatan aniq ustunlik bergan taqdirdagina kiritish maqsadga muvofiqdir;

- didaktikaning texnologiyadan ustunligi: birlamchi texnologiya emas, balki didaktik vazifa ustun hisoblanadi, ammo texnologiya, an'anaviy usullarga qaraganda ancha muvaffaqiyatli yechimni ta'minlashi kerak;

- iqtisodiy maqsadga muvofiqligi - shubhasiz, avvalo, o'quv jarayonida AKTdan foydalanishning ushbu yo'nalishlarini ishlab chiqish va joriy etish zarur, bu esa o'qituvchi tomonidan sarflanadigan kam xarajat va vaqtga katta didaktik samara beradi: Mobil texnologiyalar didaktik maqsad va vazifalarga nisbatan ikkinchi darajali bo'lib chiqadi va ularga erishish vositasi bo'lib, butun o'quv jarayonining asosiy tarkibiy qisminitashkil etmaydi. Shunday qilib, o'qitishda AKT vositalaridan foydalanish afzalliklari va an'anaviy o'qitishdan aniq ustunliklari taklif qilinishi kerak.

ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. Ходжабоев А.Р. Научно-педагогические основы учебно-методического комплекса подготовки учителя труда: Дис. док. Пед. Наук. – Т.: 1992. – 406 с. 2. Иодко А.Г. Формирование у учащихся умений исследовательской деятельности в процессе обучения химии: Автореф. дис. канд. пед. наук. -М., 1984.-16 с.

3. Ожегов С.И. Словарь русского языка: Ок.57000 слов/Под ред Н.Ю.Шведовой.-15-е изд., стереотип.-М.:Рус.яз., 1984.-816 с.

4. Турматов Ж.Р. Тоғаев Х.Алимов Н.Н. Мухандислик таълим мутахассисликка оид тадқиқотчилик билим, кўникма ва малакаларни шакллантириш модули ҳақида “Ўрта махсус, касб-хунар таълими тизимида педагогик ва ахборот технологияларини тадбиқ этиш муаммолари” мавзусидаги Республика илмий-амалий конференция материаллари. (Халқаро экспертлар жалб қилинган ҳолда). Тошкент-2004. ЎМКХТРИ. 150-151- б.

5. Рашидов Х., Хабиб Х., Ёлдашева Г., Закирова А. Касбий педагогика. Тошкент.-2007. 136 б.

6. Зимняя И.А. Педагогическая психология: Учебное пособие. - Ростов н/Д.: Изд-во «Феникс», 1997. - 480 с.

7. Spanhel, D.: Forderung der Medienkompetenz im Handlungsfeld Schule. In: Schell,F., Stolzenburg, E., Theunert, H. (Hrsg.): Medienkompetenz. Grundlagen und padagogisches Handeln. Munchen 1999 S. 159 - 166. “AXBOROT TEXNOLOGIYALARINI KASBIY FAOLIYATDA QO'LLASH” O'quv qo'llanma

8.Sultonov M.M., Julboyev T.A., Xolboyev O.N., Bakaxonov A.A., Babayev B.N.,